

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ**

ПРОХОРОВА Анна Андріївна

УДК:[316.62+303.442.4]:323.269(477)"2013/2014"(043.3/.5)

**ФРЕЙМІНГ-АНАЛІЗ В ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИХ
ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ ПРОТЕСТНИХ ПОДІЙ: НА ПРИКЛАДІ
ЄВРОМАЙДАНУ 2013-2014 РОКІВ**

22.00.01 – теорія та історія соціології

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата соціологічних наук

КИЇВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор соціологічних наук,
старший науковий співробітник
Степаненко Віктор Петрович,
Інститут соціології Національної академії
наук України,
головний науковий співробітник
відділу історії та теорії соціології

Офіційні опоненти: доктор соціологічних наук,
професор
Щербина Віктор Миколайович
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)
Професор кафедри соціології та соціальної роботи

кандидат соціологічних наук,
Мороз Євгенія Олегівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
асистент кафедри теорії та історії соціології

Захист відбудеться «14» травня 2021 року об 11:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.229.01 Інституту соціології Національної академії наук України за адресою: 01021, м. Києва, вул. Шовковична, 12.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту соціології Національної академії наук України за адресою: 01021, м. Києва, вул. Шовковична, 12.

Автореферат розіслано «__» квітня 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Д 26.229.01

Соболева Н. І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Протестні рухи – вкрай важливі віхи новітньої історії України. В сучасній науковій літературі їх тлумачать як особливості вітчизняного суспільно-політичного розвитку та як часто вимушений спосіб комунікації громадянського суспільства і влади. Не є винятком і протестний рух 2013–2014 років, епіцентром якого став Майдан Незалежності в центральній частині Києва.

Феномен Євромайдану часто характеризують як унікальний період консолідації та взаємодопомоги, важливий етап формування громадянського суспільства та вияв його свідомої активності. Наслідком цього протестного руху стали вагомі політичні результати: підписання Україною угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС), запровадження для громадян країни безвізового режиму з ЄС, законодавче закріплення в Конституції України стратегічного політичного курсу країни на членство в ЄС і НАТО та інші. Однак чисельні гібридні пастки внутрішньої суспільно-політичної трансформації, зокрема владно-олігархічний контроль, системна корупція, відсутність ефективних інституцій права та добросовісного судочинства, все ще залишаються складними викликами. Отже, поступ до нової цивілізаційної європейської якості України – все ще відкритий, цілком незавершений та актуальний проект новітньої політичної історії країни, який потребує не лише громадянської активності, але й подальших досліджень.

Водночас інтерпретації протестних рухів та їх наслідків в Україні вже перетворились на предмет гострої геополітичної та внутрішньополітичної боротьби. З огляду на ці обставини, що обумовлюють також і **актуальність цієї роботи**, дослідження протестних подій і рухів, зокрема історико-соціологічні студії Євромайдану, його фактології та усної історії у свідченнях учасників, є і нині суспільно значущим та науково затребуваним. І хоча в останні роки вийшли друком десятки наукових статей і монографій як в Україні, так і за кордоном, протестний рух 2013–2014 років ще не є цілком дослідженим, не всі змістовні пласти цього явища розкрито. Водночас певна часова дистанція від тих подій також має свої переваги, адже дає змогу дослідникові більш точно, виважено та об'єктивно вивчати та аналізувати історичні та соціологічні факти цього протесту.

Соціологічні дослідження різних аспектів протестної активності в Україні дотепер здебільшого спирались на макрополітологічний аналіз з використанням кількісних і статистичних показників щодо динаміки та характеру протестів. Різні аспекти соціології протестних рухів проаналізовано в роботах Є. Головахи, І. Бекешкіної, В. Паніотто, А. Ручки, В. Степаненка, О. Резніка, Т. Марценюк, О. Онуч, М. Винницького, М. Дичок, В. Іщенко та інших. Попри це, багато змістовних вимірів феномену протестних рухів в Україні залишаються недослідженими. Адже є велика кількість якісних емпіричних матеріалів, що зібрані під час та після протестних подій в Україні. Чимало таких матеріалів репрезентують і протестний рух Євромайдану 2013–2014 років. Ці матеріали, оприлюднені часто у вигляді книг спогадів і свідчень,

дотепер є не систематизованими та не проаналізованими, зокрема в пропозиціях якісних соціологічних методологій. В науковому дискурсі все ще бракує досліджень, де б ставилась мета глибшого розуміння спектру інтерпретації подій, власних дій та мотивів учасників протестних рухів, детальний аналіз символічних та соціокультурних конструктів протесту, його смислових мотивацій, які формувались в інтерактивних та дискурсивних практиках, повсякденних взаємодіях та комунікаціях спільнот протестувальників. Отже, **проблемна ситуація** полягає в тому, що всупереч неабиякій соціальній актуальності наукового знання про протести в Україні, дотепер бракує історико-соціологічних досліджень фактології та усної історії цих протестних подій у свідченнях їх учасників.

У вивченні протестних рухів на такій емпіричній базі доцільно використати теоретико-методологічні підходи якісних соціологічних досліджень та відповідних методологій. Їх основою є вивчення дослідником думок, поглядів та уявлень самих акторів (дієвців) у конкретній ситуації та обставинах їхніх дій та повсякденних інтеракцій. Зокрема, у працях П. Бурдьє, Б. Л. Берга, А. Брімана, Є. Ковальова, І. Штейнберга, С. Белановського, Л. Скокової, О. Симончук, В. Бондар та ін. увиразнено можливості якісних соціологічних досліджень в осягненні смислів та значень людських інтерпретацій соціальних подій. У працях представників інтерпретативної соціології М. Вебера, Ф. Знанецького, П. Бергера, Т. Лукмана, А. Шюца, Г. Гарфінкеля, Дж. Александера, К. Гірца, А. Сікурела, Е. Зерубавеля, Н. Костенко, В. Бурлачука, Ю. Сороки, О. Шульги, М. Соболевської та ін. соціальну реальність потрактовано як створену в інтерсуб'єктивних взаємодіях шляхом взаємної інтерпретації смислів та значень дій акторів. Розробки у працях А. Портеллі, П. Томпсона, В. Йов, О. Кісь, Г. Грінченко, Т. Пастушенко, О. Стяжкіної, Н. Ханенко-Фрізен та ін. є методологічними орієнтирами міждисциплінарного (соціологічного, історичного та культурно-антропологічного) підходу усної історії й застосування методу глибинного інтерв'ю на етапі збору даних. Сукупно ці підходи уможливають дослідження індивідуального повсякденного досвіду учасників протестів, виявлення та інтерпретацію значень тих ментальних конструктів, якими керувалась поведінка людей під час протестних подій.

Разом із тим, у класичній соціологічній інтерпретативній традиції було започатковано основи концепції фрейму, розвинені згодом в «драматичній соціології» І. Гофмана. Останній активно використовував поняття фрейму та метод фреймінгу у своїх дослідженнях повсякденних мікросоціальних інтеракцій. Цей метод спирається на виокремлення та дослідження фреймів (*frames*) – соціально й культурно сконструйованих індивідуальних та колективних схем інтерпретації, що формуються в актах інтерсуб'єктивної комунікації індивідів як відповідь на певні явища, події та процеси, й надають цим подіям та процесам значущих для індивідів смислів, тим самим сприяючи їх мобілізації до дій. Застосування фреймінг-аналізу суспільно-політичних рухів ґрунтоване на працях Д. Сноу та Р. Бенфорда і розширене їхніми колегами, послідовниками та критиками, зокрема Г. Джонстоном, П. Олівер,

Ф. Полеттою, К. Хо, Б. Кландерменсом, Д. делла Порта, Л. Ліндекілде та іншими. Втім, методологія фреймінгу ще не є широко поширеною серед дослідників в Україні. Виняток становлять перші спроби її дослідницького використання та згадок у статтях О. Дутчак та В. Іщенка. Таким чином, **наукова проблема** полягає у суперечності між, з одного боку, наявністю в Україні зрілих наукових традицій якісних досліджень та інтерпретативної соціології та, з іншого боку, нереалізованістю евристичного потенціалу фреймінг-аналізу в історико-соціологічних інтерпретаціях протестних подій на базі значних обсягів емпіричної фактології та усної історії протестів, зафіксованої у свідченнях їх учасників.

Мета роботи – історико-соціологічна реконструкція та методологічна систематизація інтерпретативних схем (фреймів) учасників протесту на прикладі Євромайдану 2013–2014 років в контексті їхніх повсякденних практик та інтеракцій. Таким чином, ідея роботи полягає у тому, аби через обґрунтування евристичного потенціалу і методології інтерпретативної соціології, за допомогою соціологічної адаптації усної історичних підходів і використання методу фреймінг-аналізу виявити, як формувався етос спільноти Майдану, як саме трансформувалось бачення загальної картини протесту, як змінювались думки людей щодо спрямування цього бачення та мотивів участі людей на різних етапах розвитку протистояння між владою та протестувальниками. Крім того, в роботі фреймінг суспільно-політичного руху не обмежується виключно інтерпретацією наявної в суспільстві проблеми, шляхів її розв'язання та мотивів долучення до протесту, тобто діагностичним, прогностичним та мотиваційним компонентами фреймінгу. Аналіз глибинних інтерв'ю як джерел інформації дозволяє побачити й інші зрізи інтерпретацій, зокрема: фреймінг характеру та особливостей участі людей у подіях Майдану і фреймінг взаємодії та комунікації учасників Майдану.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких дослідницьких **завдань**:

- Окреслити особливості теоретико-методологічних трансформацій, що заклали основи інтерпретативних підходів в соціології;
- З'ясувати основні характеристики та методологічні особливості застосування усної історичних підходів в інтерпретативній соціологічній традиції;
- Систематизувати основи фреймінг-аналізу суспільно-політичних рухів;
- Виокремити та узагальнити результати наявних соціологічних досліджень смислів та цінностей Майдану;
- Встановити основні компоненти фреймінгу протесту на різних етапах Євромайдану 2013–2014 років;
- Виявити та класифікувати різновиди допомоги як основного фрейму характеру та особливостей участі людей в подіях Майдану;
- Систематизувати особливості та характеристики низових ініціатив Майдану.

Об'єкт дослідження – історико-соціологічна фактологія та усна історія Євромайдану 2013–2014 років.

Предмет дослідження – інтерпретативні схеми (фрейми) протесту в індивідуальних інтерпретаціях власних дій учасників протестних подій на прикладі Євромайдану 2013–2014 років.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Соціологічне дослідження важливого для українського суспільства періоду його новітньої історії здійснено за допомогою *якісних соціологічних методів* збору та аналізу даних. Ці методи все ще нечасто використовуються у вітчизняній соціології; водночас вони уможливають парадигмально інший погляд на повсякденну реальність протестної активності та смислових комунікацій Євромайдану 2013–2014 років. *Історико-соціологічний підхід* використовується в теоретико-методологічному обґрунтуванні щодо теоретичних та дослідницьких можливостей інтерпретативної традиції в соціології. Основою цього підходу є вивчення соціологом думок, поглядів та уявлень самих акторів у конкретній ситуації та обставинах їхніх дій і повсякденних інтеракцій. Методологічні міждисциплінарні орієнтири *усної історії* та актуалізація соціологічного тлумачення усноісторичних підходів також сформували теоретичну основу для аналізу емпіричних матеріалів – архіву усних історій у вигляді глибинних інтерв'ю учасників протестних подій.

Теоретичні орієнтири інтерпретативної соціології та методологічні підходи усної історії на етапі збору соціологічних емпіричних даних були доповнені й розвинені в методологічному інструментарії *фреймінг-аналізу* на етапі аналізу даних. Такий методологічний синтез дозволив виокремити індивідуальні інтерпретації власних дій учасниками подій, а також ключові смислові конструкти Майдану. Фокусування на індивідуальних інтерпретаціях учасників Майдану стало можливим завдяки використанню на етапі збору даних *методу глибинного інтерв'ю* в межах усноісторичного соціологічного дослідження. Комбінацію цих якісних теоретико-методологічних підходів за принципом *сходження від теоретичного до емпірично конкретного* було здійснено в теоретичних межах інтерпретативної соціології.

Емпіричною основою дослідження стали матеріали двох дослідницьких проєктів, ініційованих Центром досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства НаУКМА: «Майдан. Свідчення» та «Майдан. Медична допомога». «Майдан. Свідчення» стартував наприкінці лютого 2014 року та мав на меті зафіксувати особистий досвід безпосередніх учасників Революції Гідності, був спрямований на збирання якомога більшої кількості свідчень людей, які отримали різний досвід та пройшли власний шлях на київському Майдані. За півроку було проведено 303 глибинних напівструктурованих інтерв'ю з учасниками протестних подій. Проєкт «Майдан. Медична допомога» діяв з березня 2016 року по вересень 2017 року і мав на меті розкрити ланцюжок допомоги тим, хто постраждав на Майдані, від медиків та підпільних шпиталів і до допомоги міжнародної спільноти. Було записано 94 напівструктурованих глибинних інтерв'ю.

Цей емпіричний матеріал було опрацьовано пошукачкою за допомогою методологічного інструментарію фреймінг-аналізу суспільно-політичних протестів та революцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі якісних соціологічних методів збору та аналізу даних вперше здійснено історико-соціологічну реконструкцію та систематизацію інтерпретативних схем (фреймів) учасників протесту на прикладі Євромайдану 2013–2014 років в контексті їхніх повсякденних практик та інтеракцій. Найвагоміші результати наукового дослідження полягають у тому, що:

уперше:

- Обґрунтовано і реалізовано в соціологічному дослідженні методологічну комбінацію таких підходів, як інтерпретативна соціологія, методологія усної історії (на етапі збору даних) та фреймінг-аналізу (на етапі аналізу даних). На цій теоретико-методологічній основі виокремленні та проаналізовані індивідуальні інтерпретації власних дій учасниками протестних подій, а також ключові інтерпретативні схеми (фрейми) Майдану; протестні події досліджено крізь призму особистого індивідуального досвіду та їхнього значення для учасників подій.
- На основі аналізу глибинних інтерв'ю учасників Майдану виявлено індивідуальні фрейми протесту та систематизовано за їхніми інтерпретативними функціями в контекстах та динаміці розгортання протесту, а саме: фактори та причини протесту (діагностичний компонент фреймінгу), стратегії протесту (прогностичний компонент фреймінгу), стимули та мотивації до колективних дій (мотиваційний компонент фреймінгу).
- Ідентифіковано тренд діагностичного компоненту фреймінгу Євромайдану: від реакцій на відмову влади від підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, припинення руху в бік Європи і спробу повернення до спільного економічного та ментального простору з Росією та іншими пострадянськими країнами (21–29 листопада 2013 року) до артикуляції справедливості у різних її аспектах – неприйняття свавілля влади, жорстокості правоохоронців, несправедливості судочинства (30 листопада 2013 року – 18 січня 2014 року) і далі до вкорінення й закріплення у свідомості ідентифікацій цих основних проблем (19 січня – 22 лютого 2014 року).
- Визначено траєкторію змін прогностичного компоненту фреймінгу Євромайдану: від ідеї тиснути на владу різноманітними засобами мирних маніфестацій з метою формування зовнішньополітичного курсу країни (21–29 листопада 2013 року) до прагнень домогтися покарання та відсторонення від повноважень всіх винних у побитті мітингувальників у ніч на 30 листопада, звільнення заарештованих активістів та учасників, закриття всіх судових справ Майдану шляхом організації мистецьких акцій, щотижневих віче, протестів під адміністративними будівлями та

біля будинків посадовців згідно стратегії мирного спротиву (30 листопада 2013 року – 18 січня 2014 року) і далі до прагнення змінити владу шляхом мирного спротиву або силоміць (19 січня – 22 лютого 2014 року).

- З'ясовані тенденції мінливості мотиваційного компоненту фреймінгу Євромайдану: від прагнень продемонструвати підтримку громадською думкою різних аспектів європейського вектору розвитку країни та політичного відмежування від Росії (21–29 листопада 2013 року) до бажань домогтися справедливого покарання або помсти винним у застосуванні сили, змінити систему влади в країні загалом, допомогти постійним учасникам Майдану та солідаризуватися з ними, бути поруч з рідними та близькими в періоди напруги, перебувати в атмосфері відкритості, щирості, взаємоповаги та взаємодопомоги (30 листопада 2013 року – 18 січня 2014 року) і далі до мотивів відстоювання справедливості, честі, гідності та дотримання прав людини, підтримки активних учасників сутичок, захисту постраждалих у цьому протистоянні, відчуття взаємодопомоги та взаємодовіри, мобілізації заради уникнення репресій та знищення в разі поразки, перебування серед «своїх», сумління, провини («якщо не я, то хто?»), патріотизму тощо (19 січня – 22 лютого 2014 року).
- Виокремлені та розкриті сутнісні характеристики двох ключових фреймів щодо практик Майдану. 1) «Допомога» – фрейм характеру та особливостей участі людей в подіях Євромайдану концептуалізовано з позиції протестувальників та класифіковано за низкою характеристик: ресурси, сфера діяльності, професійність, тривалість надання, ступінь кризовості ситуації та тип реципієнта. 2) «Самоорганізація», або утворення низових волонтерських ініціатив – фрейм характеру взаємодії та комунікації протестувальників – концептуалізовано як швидкий та спонтанний процес, що відбувався у відповідь на нові нагальні потреби, які виникали у періоди загострення протистояння. Окреслено дві основні структурні характеристики низових ініціатив Майдану: горизонтальна структура та функціональна спеціалізація учасників.

удосконалено:

- Запропоновано узагальнене визначення поняття фреймів протесту для використання в дослідженнях суспільно-політичних рухів як соціально та культурно сконструйованих індивідуальних та колективних схем інтерпретації, що формуються в актах інтерсуб'єктивної комунікації індивідів у відповідь на певні явища, події та процеси, надаючи їм значущих для індивідів смислів, що може сприяти мобілізації прихильників протесту.

дістало подальшого розвитку:

- З'ясовані основні характеристики та методологічні особливості застосування усноїсторичної методології в соціологічних дослідженнях. Методологія усної історії апелює до цінності досвіду, сприйняття,

почуттів кожної окремої людини, що дозволяє багатоманітність в інтерпретаціях тих чи інших подій, множинність точок зору. Доведено, що усноісторичні глибинні інтерв'ю з учасниками драматичних суспільних подій, зокрема масових протестів, є ефективною методологічною стратегією для вивчення мотивів, поглядів, переконань, емоцій та особистого досвіду активістів і учасників протесту, а також – вивчення шляхів мобілізації та розгортання внутрішньої динаміки протесту.

- Наявні соціологічні дослідження смислів та цінностей Євромайдану структуровані та доповнені дослідженням інтерпретаційних схем протесту з погляду самих його учасників на основі фреймінг-аналізу їхніх усних історій.

Теоретичне значення результатів полягає в тому, що:

- розвинуто теоретико-методологічний інструментарій історико-соціологічних досліджень через обґрунтування евристичного потенціалу методологічних підходів усної історії та використання методу фреймінг-аналізу в дослідженнях протестних рухів на прикладі Євромайдану.

Практичне значення результатів полягає у тому, що:

- доповнено науково-ресурсну базу усної історії та меморіалізації подій Євромайдану пулом глибинних напівструктурованих інтерв'ю, що можуть стати джерелом інформації для подальших розвідок та досліджень;
- результати дослідження можуть бути використані як аналітична база даних та інформаційний ресурс для вітчизняних управлінських інститутів, науково-дослідних установ та інформаційно-медійних мереж, у науково-методологічних розробках щодо використання якісних соціологічних методів для дослідження протестних рухів та в освітніх програмах з новітньої історії України. Запропоновані методологічні підходи можна застосувати у викладанні дисциплін «Соціологія», «Історія і теорія соціології», «Якісні методи соціологічного дослідження», «Соціологія суспільних рухів», «Новітня історія України» та ін.

Особистий внесок здобувача: дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Результати та висновки, що містяться в ній, отримані авторкою особисто.

Апробація роботи та її результатів. Основні положення та результати дисертаційної роботи були представлені авторкою на Міжнародній науковій конференції «Суспільні злами і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді» (м. Львів, 2014 р.); Методичному семінарі «Майдан: усна історія» (м. Київ, 2016 р.); Круглому столі «Майдан. Жива історія. Спроба самоусвідомлення» (м. Київ, 2019 р.) та в рамках викладання курсу «Усна історія для соціологів» для студентів бакалаврських програм кафедри соціології НаУКМА (2017-2018 навчальний рік).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи викладено у 5 статтях, опублікованих у вітчизняних фахових виданнях, у тому числі у 2 виданнях, внесених до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел (125 найменувань) та трьох додатків. Робота містить 1 таблицю. Загальний обсяг дисертації становить 316 сторінок, з яких основна частина роботи – 161 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено наукову проблему, мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади історико-соціологічних інтерпретацій протестних подій»** запропонована теоретико-методологічна база історико-соціологічного дослідження Євромайдану, що ґрунтується на якісних методах інтерпретативної традиції: методології усної історії на етапі збору даних та фреймінг-аналізу на етапі аналізу даних.

У підрозділі 1.1. *«Інтерпретативна традиція в соціології та її теоретико-методологічні трансформації»* розглянуті роботи мислителів, які формували інтерпретативну традицію в соціології. Під кутом зору цього підходу проаналізовані основні ідеї герменевтики В. Дильтея, методи вивчення дійсності зсередини Р. Коллінґвуда, концепція форм усупільнення Г. Зіммеля, «розуміюча соціологія» М. Вебера, концепція «гуманістичного коефіцієнту» Ф. Знанецького, символічний інтеракціонізм Дж. Г. Міда та Г. Блумера, підходи феноменології А. Шюца та етнометодології Г. Гарфінкеля, семіотичний підхід до аналізу соціального світу за допомогою «насичених описів» К. Гірца, розробки в царині когнітивної соціології Е. Зерубавеля та А. Сікурела.

Виокремлено основні ідеї інтерпретативної традиції в соціології: соціальна реальність та суспільство формуються та змінюються, а люди як соціальні істоти існують завдяки щоденним інтерсуб'єктивним взаємодіям; передумовою взаємодії між акторами є існування певних патернів чи схем інтерпретації, що дозволяють акторам розуміти смисли, закладені в дії іншого так само, як розуміють їх вони; соціальний світ є світом значень або смислів, адже люди діють і взаємодіють у відповідності з власними інтерпретаціями значень, які вони надають діям інших акторів та об'єктам соціальної реальності.

Продемонстровано, що методологія усної історії дотримується ключових теоретичних засад інтерпретативної традиції: фокусується на дослідженнях смислів та значень певних історичних подій для їхніх учасників; розглядає соціальну реальність як інтерсуб'єктивну та досліджує смисли та інтерпретативні схеми в їх інтерсуб'єктивній комунікаційній динаміці; застосовує діалог між інтерв'юером та респондентом як ефективний інструмент

якісного соціологічного дослідження, що використовує ресурси інтерсуб'єктивної семіотичної комунікації.

У підрозділі 1.2. «*Особливості глибинного інтерв'ю в методології усної історії*» описані передумови виникнення усної історії та розповсюдження цієї галузі науки в Україні. З'ясовано основні характеристики та методологічні особливості застосування усноісторичних досліджень в соціальних науках: методологія усної історії апелює не так до історичних фактів, як до значення цих фактів для кожної окремої людини, до її досвіду, сприйняття, почуттів; усна історія дозволяє багатоманітність в інтерпретаціях тих чи інших подій, множинність точок зору, дає можливість почути представників маргіналізованих спільнот; усна історія спрямована на дослідження повсякденного життя; респонденти стають суб'єктами досліджень і співконструюють їх; усна історія релевантна для досліджень сенситивних тематик та травматичного досвіду. Окреслено основні критичні зауваження до усноісторичної методології: суб'єктивність дослідника та його вплив на дослідження. Розкрито, як усні історики враховують власну дослідницьку позицію та власний досвід, аналізуючи та інтерпретуючи результати досліджень, та знижують власний вплив на респондентів шляхом мінімізації втручання в ситуацію інтерв'ю, яка досягається завдяки позиції активного слухача.

У підрозділі також виокремлено особливості застосування глибинного інтерв'ю в усноісторичній методології, зокрема метод активного слухання; перераховано характеристики, важливі для якісного інтерв'юера та зображено основні етапи підготовки, перебігу та аналізу глибинного інтерв'ю. Наприкінці підрозділу описано особливості використання методології усної історії та методу глибинного інтерв'ю в дослідженнях суспільно-політичних рухів: глибинні інтерв'ю з учасниками протестів та революцій є ефективними при вивченні мотивів, поглядів, переконань, емоцій та досвіду активістів та учасників протесту, а також мобілізаційних процесів та внутрішньої динаміки протесту.

У підрозділі 1.3. «*Інтерпретативна соціологічна традиція в дослідженні суспільно-політичних рухів: фреймінг-аналіз як метод*» охарактеризовано основні особливості теорії фреймів у порівнянні з іншими методами дослідження суспільних рухів та протестів. Систематизовано ключові теоретико-методологічні роботи з використання фреймінг-аналізу у цій царині, зокрема роботи Д. Сноу та Р. Бенфорда, Х. Джонстона, П. Олівер, Ф. Полетти, К. Хо, Б. Кландерменса, Д. делла Порта, Л. Ліндекілде та ін. Сформульовано визначення фрейму протесту, що використовується в емпіричній частині роботи.

Фрейми протесту розглядають на мезорівні як інтерпретативні схеми, які лідери суспільних рухів використовують для озвучення власних позицій щодо проблем, через які рух було створено, та можливих шляхів їх вирішення, та на індивідуальному, або мікрорівні, як інтерпретативні схеми окремих учасників подій. Саме як індивідуальні схеми інтерпретації фрейми фігуруватимуть в емпіричній частині роботи. Важливим для емпіричної частини є також поділ

фреймів на діагностичний (інтерпретації причин проблеми, що призвела до протесту), прогностичний (інтерпретації стратегій протесту) та мотиваційний (інтерпретації стимулів до колективних дій) компоненти.

Підрозділ 1.4. *«Історико-соціологічні інтерпретації смислів Майдану»* присвячено узагальненню наявних досліджень смислів, пов'язаних з Євромайданом. Описані смисли самого поняття «Майдан», що привнесли події 2013–2014 років: власне протест, територія протесту, період протесту, люди, що протестують тощо. Автори, що пишуть про Майдан, називають його «державою в мініатюрі», «різновидом тимчасової влади», «територією свободи», «точкою відліку змін», «місцем боротьби Добра і Зла». Майдан одночасно асоціювали і з карнавалом, і з травмою. Окрім нових смислів, що слово Майдан набуло з Революцією Гідності, є ще низка історичних конотацій, які реактуалізувались у цьому концепті: Запорізька Січ, махновський загін, повстанська криївка тощо.

Окремо розглянуті тексти, що оговорюють, які нові смисли Майдан як символічна революція привніс в український дискурс: зародження політичної нації, відчуття людьми української ідентичності, деінституціоналізація пострадянської політичної системи та конструювання пострадянських інституцій, утворення когорти нових лідерів, солідарність церков тощо. Цілі пласти символів створювались у мистецьких акціях та перформансах Майдану.

Нарешті, окреслено цінності, які Майдан актуалізував в українському суспільстві; зокрема, йдеться про цінності самореалізації, цінності соціального комфорту та якості життя і цінності демократії. Також зазначено ціннісний зсув майданівців у бік доброзичливості та самостійності. Водночас питання, чи був Майдан територією, відкритою для всіх, лишається суперечливим – дослідники розходяться у відповідях на нього.

У другому розділі **«Фреймінг-аналіз усних історій Майдану 2013–2014 років»** розкрито методологію проведення та результати емпіричного дослідження фреймів Майдану 2013–2014 р. з позиції активних учасників протесту.

У підрозділі 2.1. *«Дизайн та методологічні особливості дослідження»* йдеться про методологію проведеного емпіричного дослідження. Польовий етап дослідження проведений за методологією усної історії, яка дозволяє реконструювати період Революції Гідності з позиції активних учасників протесту крізь їхні інтерпретації соціальних подій та процесів.

Робота базується на великому пулі з близько 400 напівструктурованих глибинних інтерв'ю, які збирались двома етапами – в двох проектах. Проект «Майдан. Свідчення» мав на меті зібрати та зберегти інтерв'ю із представниками різних категорій Майдану. Вибірка формувалась методом «снігової кулі» із елементами методу «максимальної варіації». Проект «Майдан. Медична допомога» мав на меті розкрити ланцюжок допомоги постраждалим на Майдані, від медиків та підпільних шпиталів і до допомоги міжнародної спільноти. Проект фокусувався на людях та організаціях, які опікувались постраждалими майданівцями на різних етапах їхнього одужання. Респонденти для розмови добирались методом «снігової кулі» з елементами

добору за ключовими інформаторами. Особливістю польового етапу дослідження є проведення інтерв'ю в безпосередній часовій близькості від подій, які досліджуються, що дозволило почути саме персональний досвід людини, її власні думки, мотивації, почуття, не викривлені часом та сторонніми впливами.

На етапі аналізу емпіричних даних в цій роботі використаний метод фреймінг-аналізу, а саме, варіант фреймінг-аналізу Р. Сноу та Д. Бенфорда, класичний для вивчення мобілізації суспільно-політичних рухів. Однак через специфіку події, що вивчається, а також специфіку методології дослідження і, відповідно, зібраних даних, була розширена операціоналізація фреймів суспільно-політичного протесту від поділу на діагностичний, прогностичний та мотиваційний до долучення інших компонентів, які теж описують інтерпретативні схеми подій протесту його учасниками.

Підрозділ 2.2. *«Структура та періодична трансформація фреймінгу Майдану»* містить три пункти, в яких зображена зміна фреймінгу протесту на Майдані від 21 листопада 2013 року до 20-х чисел лютого 2014 року у розрізі трьох етапів протесту: «Майдан-мітинг» (21–29 листопада 2013 р.), «Майдан-табір» (30 листопада 2013 р. – 18 січня 2014 р.) та «Майдан-Січ» (19 січня – 22 лютого 2014 р.)

У пункті 2.2.1. *«Етап Майдану-мітингу»* описаний подієвий контекст цього етапу протесту в інтерпретаціях його учасників і систематизовані діагностичний, прогностичний та мотиваційний компоненти фреймінгу етапу «Майдан-мітинг» (21–29 листопада 2013 року).

Діагностичний компонент фреймінгу етапу «Майдан-мітинг» полягав у реакції щодо відмови підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. Але в індивідуальних оцінках це інтерпретується по-різному: і як припинення руху в бік Європи з її рівнем життя, її правами й свободами, і як повернення до спільного економічного та ментального простору з Росією та іншими пострадянськими країнами. На цьому етапі вирізнялась позиція активістів лівих поглядів, які вбачали проблему не у відмові від підписання Угоди про асоціацію з Європою, а у низькому рівні соціальних благ, прав і свобод, які є в Україні.

Прогностичний компонент фреймінгу етапу «Майдан-мітинг» полягав у ідеї тиснути на владу мітингами, протестами, страйками, мистецькими та політичними акціями, мирною ходою. При цьому бачення форматів протесту відрізнялись також за ознакою «політичності». Прихильники «політичного Майдану» були впевнені в необхідності впровадження дій опозиційними політиками в політичній площині, а прибічники «Майдану без політиків» вважали найбільш дієвим тиск на владу експертів, громадських активістів, журналістів та студентів, і не бажали, аби їхні інтереси представляли опозиційні політики.

Мотиваційний компонент фреймінгу етапу «Майдан-мітинг» здебільшого полягав у прагненні протестувальників продемонструвати переважаючу позицію громадської думки у необхідності підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, хоча розуміння того, що за собою тягне євроінтеграція, було у

людей різним (від безвізового режиму до європейського рівня життя, від дотримання прав і свобод, як у країнах Європи, до політичного відмежування від Росії), як і обізнаність в тому, що таке Угода про асоціацію. Іншими поширеними мотивами мобілізації в цей період були: заклик політиків, цікавість, солідарність з друзями та знайомими.

У пункті 2.2.2. «*Етап Майдану-табору*» описаний подієвий контекст цього етапу протесту в інтерпретаціях його учасників і систематизовані діагностичний, прогностичний та мотиваційний компоненти фреймінгу етапу «Майдан-табір» (30 листопада 2013 року – 18 січня 2014 року), який кардинально змінився у порівнянні із попереднім етапом.

Діагностичний компонент фреймінгу етапу «Майдан-табір» полягає у свавіллі влади, зокрема у неправомірному застосуванні сили працівниками «Беркуту», жорстокості правоохоронців та незаконних діях суддів.

Прогностичний компонент фреймінгу етапу «Майдан-табір» характеризується прагненням домогтися покарання та відсторонення від повноважень винних у побитті мітингувальників у ніч на 30 листопада та тих, хто віддав їм накази; звільнення в'язнів Банкової, а згодом й інших заарештованих активістів та учасників, та закриття всіх судових справ, пов'язаних з Майданом. Шляхи досягнення мети активісти шукали різні: від організації мистецьких акцій та щотижневих віче до організації протестів під адміністративними будівлями та біля будинків посадовців. Однак загалом на цьому етапі мітингувальники погоджувались у втіленні стратегії мирного спротиву.

Мотиваційний компонент фреймінгу періоду «Майдан-табір» для більшості людей сформувався під впливом подій, що відбулися в ніч на 30 листопада. Три ключових мотиви цього етапу: виходжу заради дітей, аби домогтися покарання винних у застосуванні сили та за справедливість. Крім того, люди долучались до протесту через бажання змінити систему влади в країні в цілому, через помсту, через солідарність та бажанням допомогти тим, хто на Майдані весь час, аби бути поруч з рідними та близькими в періоди напруги, через атмосферу відкритості, щирості, взаємоповаги та взаємодопомоги, яка була в цей час на Майдані.

У пункті 2.2.3. «*Етап Майдану-Січі*» описаний подієвий контекст цього етапу протесту в інтерпретаціях його учасників і систематизовані діагностичний, прогностичний та мотиваційний компоненти фреймінгу етапу «Майдан-Січ» (19 січня – 22 лютого 2014 року).

Діагностичним компонентом фреймінгу етапу «Майдан-Січ» не відрізнявся так кардинально від попереднього періоду, як це було на зламі етапів «Майдан-мітинг» та «Майдан-табір». Під час «Майдану-Січі» діагностичний компонент фреймінгу радше вкорінюється, закріплюється. Як основні проблеми протестувальники ідентифікують: свавілля влади, неправомірне застосування сили працівниками «Беркуту», жорстокість правоохоронців, нечесність суддів.

Прогностичний компонент фреймінгу етапу «Майдан-Січ» полягав у прагненні протестувальників змінити владу, яка чинила протизаконні дії. Однак

шляхи, які обирали різні люди, різнились: частина до останнього була за мирний спротив, натомість частина на цьому етапі підтримувала силовий сценарій розгортання подій.

Мотиваційний компонент фреймінгу етапу «Майдан-Січ», імовірно, був найбільш різноманітним. Так само, як і на попередніх етапах, люди виходили на Майдан заради відстоювання справедливості, честі, гідності, дотримання прав людини. Так само, як і раніше, люди виходили на Майдан заради того, аби підтримати тих, хто брав активну участь в сутичках, аби захистити тих, хто страждає або постраждав у цьому протистоянні. Повторюється також мотив відчуття атмосфери Майдану, його взаємодопомоги та взаємодовіри. Крім того, на цьому етапі спрацьовували й інші мотиви мобілізації учасників протесту. Вони часто є більш емоційними та менш логічними, ніж мотиви попередніх етапів. Серед них: страх того, що в разі поразки активісти будуть репресовані та знищені, бажання бути серед «своїх» на Майдані, сумління, провина, «якщо не я, то хто?», патріотичні мотиви тощо.

Було продемонстровано, що фреймінг Майдану змінювався з різною швидкістю та інтенсивністю: різка зміна фреймінгу відбулась між етапами «Майдан-мітинг» та «Майдан-табір» за тиждень після початку протестів, натомість фреймінг етапу «Майдан-табір» поступово переростав у фреймінг «Майдан-Січ» впродовж півтора місяця. В цілому, за весь період Майдану, фреймінг змінився з бачення Майдану як мирного протесту, що тисне на владу, аби та відновила євроінтеграційний курс, до бачення Майдану як силового протистояння громадян проти насильницьких та незаконних дій влади. Водночас на кожному етапі фрагментарно проявляються і компоненти інших етапів. Так, наприклад, фреймінг етапу «Майдан-мітинг» був присутній тією чи іншою мірою протягом всього періоду протестних дій. Таке співіснування компонентів фреймінгу інших етапів з основним фреймінгом поточного етапу обумовлювало поліфонічну багатозначність і навіть контрастність Майдану: елементи свята існували поруч з елементами війни, і це сприяло ще більшій варіативності інтерпретацій протестних подій.

Наприкінці підрозділу 2.2. міститься порівняння отриманих в роботі результатів з результатами кількісних соціологічних опитувань. Свідчення респондентів глибоких інтерв'ю дозволяють за дещо поверховими і, так би мовити, «офіційними» версіями побачити більш детальні інтерпретації та глибші рефлексії протестувальників щодо власних дій, а також пропонують значно ширший спектр цих інтерпретацій.

У підрозділі 2.3. «*Фреймінг характеру та особливостей участі людей в подіях Майдану*» йдеться про важливий для учасників Майдану і часто згадуваний ними фрейм «допомога» (або «волонтерство» у широкому значенні цього слова). Термін «допомога» протрактовано згідно з інтерпретаціями учасників Майдану у ширшому, ніж побутове, значенні. Він охоплює не лише матеріальну, фізичну та психологічну допомогу, а й будь-які дії, спрямовані на успіх протесту, зокрема такі, що за інших обставин можуть бути трактовані як порушення закону (наприклад, розбирання бруківки, чи створення «коктейлів Молотова»), або як просто фізична присутність на Майдані. Допомогу на

Майдані класифіковано за низкою характеристик: ресурси, сфера діяльності, професійність, тривалість надання, ступінь кризовості ситуації та тип реципієнта. Підрозділ також містить опис різних проявів допомоги на Майдані, підкріплений цитатами з інтерв'ю.

У підрозділі 2.4. «*Фреймінг взаємодії та комунікації учасників Майдану*» досліджено фрейм «самоорганізація» як утворення низових волонтерських ініціатив. Водночас окреслене інше значення концепту «самоорганізація», яке фігурує в низці інтерв'ю, а саме: спільна комунікативна активність учасників Майдану. Розглянуто 6 низових волонтерських ініціатив – організацій Майдану: «Євромайдан SOS», «Народний Госпіталь», «Безпечне транспортування», «Варта в лікарні», «Ескадрони Добра», «Волонтерська сотня» .

Формування самоорганізованих ініціатив концептуалізовано як швидкий та спонтанний процес, що відбувався у відповідь на нові нагальні потреби, які виникали у періоди загострення протистояння. Окреслено дві основні структурні характеристики низових ініціатив Майдану: горизонтальна структура та функціональна спеціалізація учасників. Змальовано соціальні портрети лідерів ініціатив, що розглядаються: молоді, освічені представники середнього класу, які досягли успіху у своїй професійній сфері та мали свої мережі зв'язків і контактів, а також брали участь у подіях Майдану до створення організацій.

ВИСНОВКИ

Продемонстровано, що методологія усної історії поділяє ключові теоретичні засади інтерпретативної соціологічної традиції: виходить із тези про значеннєву природу соціальної реальності й фокусує увагу дослідження на інтерпретативних схемах, притаманних акторам та соціальним утворенням, що їх ці актори представляють; визнає інтерсуб'єктивний характер суспільної реальності, пов'язаний з фундаментальною соціальною природою будь-яких процесів семіотичної комунікації, і тому прагне досліджувати смисли та інтерпретативні схеми в їхній інтерсуб'єктивній комунікаційній динаміці; створює умови для перетворення інтерпретаційного діалогу на ефективний інструмент якісного соціологічного дослідження, що використовує ресурси інтерсуб'єктивної семіотичної комунікації між дослідником і респондентом.

З'ясовані основні характеристики та методологічні особливості застосування усної історії досліджень в соціальних науках. Так, методологія усної історії апелює не до історичних фактів, а до значення цих фактів для кожної окремої людини, до її досвіду, сприйняття, почуттів; усна історія дозволяє багатоманітність в інтерпретаціях тих чи інших подій, множинність точок зору, дає можливість почути представників маргіналізованих спільнот; усна історія спрямована на дослідження повсякденного життя; респонденти стають суб'єктами досліджень і співконструюють їх; усна історія релевантна для досліджень сенситивних тематик та травматичного досвіду.

Систематизовані ключові теоретико-методологічні роботи з використання фреймінг-аналізу у дослідженнях суспільно-політичних рухів. Згідно з цим підходом, в учасників протестів у відповідь на певні події в процесі інтерсуб'єктивної комунікації формуються індивідуальні та колективні схеми інтерпретації, що надають цим подіям та процесам значущих для індивідів смислів та можуть сприяти мобілізації прихильників протесту. Окреслені та проаналізовані інтерпретації: 1) причин проблеми, що призвела до протесту (діагностичний компонент фреймінгу), 2) стратегій протесту (прогностичний компонент фреймінгу) та 3) стимулів до колективних дій (мотиваційний компонент фреймінгу).

Узагальнені наявні дослідження соціальних смислів, які артикулював Майдан у суспільному українському контексті (власне протест, територія протесту, період протесту, люди, що протестують, «держава в мініатюрі», «різновид тимчасової влади», «територія свободи», «точка відліку змін», «місце боротьби Добра і Зла») та тих історичних смислів, які він реактуалізував (Запорізька Січ, махновський загін, повстанська криївка тощо). Також виокремлені нові смисли, які Майдан як символічна революція привніс в український публічний дискурс: зародження політичної нації, відчуття людьми української ідентичності, деінституціоналізація пострадянської політичної системи та конструювання нових громадських інституцій, утворення когорти нових лідерів, солідарність церков тощо. На основі аналізу наявних емпіричних досліджень окреслені цінності, які в українському суспільстві актуалізував Майдан, зокрема цінності самореалізації у різних її аспектах, цінності соціального комфорту (цінності рівних можливостей для всіх, соціальної рівності, національно-культурного відродження, участі в релігійному житті тощо) та цінності державної незалежності й демократичної участі.

В емпіричній частині роботи на основі аналізу 397 глибинних інтерв'ю, проведених з учасниками Майдану, виявлені діагностичний, прогностичний та мотиваційний компоненти фреймінгу на різних етапах протесту: «Майдан-мітинг», «Майдан-табір» та «Майдан-Січ». Встановлено, що фреймінг Майдану змінювався з різною швидкістю та інтенсивністю: різка зміна фреймінгу відбулась між етапами «Майдан-мітинг» та «Майдан-табір» через тиждень після початку протестів. Натомість фреймінг етапу «Майдан-табір» поступово переростав у фреймінг «Майдан-Січ» впродовж півтора місяця. Загалом, за весь період Майдану діагностичний фреймінг протесту трансформувалася від домінуючої геополітичної складової до артикуляції справедливості у різних значеннях цього терміна. А прогностичний компонент фреймінгу змінився від бачення Майдану як мирного протесту, що тисне на владу, аби та відновила євроінтеграційний курс, до бачення Майдану як силового протистояння громадян насильницьким діям влади. Водночас на кожному етапі фрагментарно проявляються і компоненти інших етапів. Таке співіснування компонентів фреймінгу інших етапів з основним фреймінгом поточного етапу обумовлювало поліфонічну багатозначність і навіть контрастність Майдану: елементи свята співіснували з елементами війни, і це сприяло ще більшій варіативності інтерпретацій протестних подій.

Мотиваційний компонент фреймінгу охарактеризовано як найбільш наповнений різними інтерпретаціями. На етапі «Майдан-мітинг» мотиваційний компонент фреймінгу здебільшого полягав у прагненні протестувальників продемонструвати переконаність громадської думки у необхідності підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у різних індивідуальних розуміннях євроінтеграції. Іншими поширеними мотивами мобілізації в цей період були: заклики політиків, цікавість, солідарність з друзями та знайомими. На етапі «Майдан-табір» виокремлено три ключових мотиваційних фрейми протесту: заради дітей, прагнення до справедливості та покарання винних у застосуванні сили проти маніфестантів. Нарешті, мотиваційний компонент фреймінгу етапу «Майдан-Січ» охарактеризовано як найбільш різномірний. Окрім мотивацій попередніх етапів, на цьому етапі спрацьовували й інші мотиви мобілізації учасників протесту, часто більш емоційні й менш логічні, зокрема: страх того, що в разі поразки активісти будуть репресовані та знищені, бажання бути серед «своїх» на Майдані, сумління, провина, «якщо не я, то хто?», патріотичні мотиви тощо.

Зібраний емпіричний матеріал дозволив розширити операціоналізацію фреймів суспільно-політичного протесту від поділу на діагностичний, прогностичний та мотиваційний до долучення інших компонентів, які теж описують інтерпретативні схеми подій протесту його учасниками.

Виокремлено та описано ключовий фрейм характеру та особливостей участі людей в подіях Майдану – «допомога». Допомогою респонденти називають будь-які дії особи, групи чи організації, спрямовані на здійснення цілей Майдану, навіть якщо це просто присутність поруч з активістами чи не зовсім законні дії, як, наприклад, виготовлення коктейлів Молотова чи видовбування бруківки з вулиць.

Класифіковані різновиди допомоги за низкою характеристик: за ресурсами, за сферою діяльності, за професійністю, за локацією, за тривалістю надання допомоги, за ступенем кризовості ситуації, в якій допомога надавалась та з огляду на особливості реципієнта допомоги. У соціологічному тлумаченні підйом волонтерської діяльності, благодійності та зростання обсягів допомоги у цілому, а особливо допомоги незнайомцям, які позначились під час Майдану і продовжували розвиватись у пост-майданний період, свідчить про зростання рівня загальної довіри у суспільстві й зростання довіри до волонтерів зокрема.

Описано ключовий фрейм характеру взаємодії та комунікації учасників Майдану – «самоорганізація», або утворення низових волонтерських ініціатив. На прикладі шістьох волонтерських організацій Майдану («Євромайдан SOS», «Народний Госпіталь», «Безпечне транспортування», «Варта в лікарні», «Ескадрони Добра», «Волонтерська сотня»), пов'язаних з допомогою постраждалим під час протестів, узагальнено дві ключові характеристики самоорганізованих ініціатив: горизонтальна структура та функціональна спеціалізація учасників.

Формування самоорганізованих ініціатив концептуалізовано як швидкий та спонтанний процес, що відбувався у відповідь на нові нагальні потреби, які виникали у періоди загострення протистояння. Окреслено дві основні

структурні характеристики низових ініціатив Майдану: горизонтальна структура та функціональна спеціалізація учасників. Змальовано соціальні портрети лідерів ініціатив, що розглядаються: молоді, освічені представники середнього класу, які досягли успіху у своїй професійній сфері та мали свої мережі зв'язків і контактів, а також брали участь у подіях Майдану до створення організацій.

Створеним ініціативам вдалося залучити до своєї діяльності значні як матеріальні, так і людські ресурси, та досягти результатів у розв'язанні проблем, заради яких вони створювались. Більшість із новостворених ініціатив продовжили свою діяльність після Майдану, переорієнтувавши її на вирішення нових соціальних викликів. На основі цього можна зробити висновок про певну сталість соціального ефекту Майдану, зокрема довготривалу актуальність його громадянського досвіду волонтерства та участі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати:

- Прохорова А. А. (2019). Застосування методології усної історії в якісних соціологічних дослідженнях. *Габітус*, 9, 26-32. DOI:10.32843/2663-5208.2019.9.4
- Прохорова А. А. (2017). Самоорганізація волонтерських ініціатив під час подій на Майдані 2013–2014 рр. *Соціологічні студії*, 2, 47-54. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/socst_2017_2_10
- Прохорова А. А. (2017). Особливості волонтерської діяльності під час подій Майдану 2013–2014 рр. *Ukr. socium*, 4(63), 45-58. DOI: 10.15407/socium2017.04.045 (внесених до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*)
- Прохорова А. А. (2017). Мотиви участі індивідів в протестних подіях Майдану 2013–2014 років. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, 11, 138-147. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_sociology_2017_11_14 (внесених до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*)
- Прохорова А. А. (2017). Методологічні особливості дослідження особистих свідчень учасників Майдану 2013–2014 років методом напівструктурованого інтерв'ю. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*, 196, 32-37. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAs_2017_196_7

АНОТАЦІЯ

Прохорова А. А. Фреймінг-аналіз в історико-соціологічних інтерпретаціях протестних подій: на прикладі Євромайдану 2013–2014 років. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.01 – теорія та історія соціології. – Інститут соціології Національної академії наук України, Київ, 2021.

Обґрунтовано і реалізовано в соціологічному дослідженні методологічну комбінацію підходів інтерпретативної соціології, усної історії та фреймінг-аналізу. На ґрунтовному емпіричному матеріалі описано контекст подій та виявлено діагностичний, прогностичний та мотиваційний компоненти фреймінгу протесту на різних етапах Євромайдану 2013–2014 років з позиції його учасників. Виявлені та проінтерпретовані різновиди «допомоги» як основного фрейму характеру участі людей в подіях Майдану. Систематизовані характеристики «самоорганізації» як основного фрейму характеру взаємодії його учасників.

Ключові слова: інтерпретативна соціологія, соціальні смисли, усна історія, фреймінг-аналіз протесту, глибинне інтерв'ю, фрейми, Майдан 2013–2014, Євромайдан.

АННОТАЦИЯ

Прохорова А. А. Фрейминг-анализ в историко-социологических интерпретациях протестных событий: на примере Евромайдана 2013–2014 годов. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата социологических наук по специальности 22.00.01 – теория и история социологии. – Институт социологии Национальной академии наук Украины, Киев, 2021.

Обоснована и реализована в социологическом исследовании методологическая комбинация подходов интерпретативной социологии, устной истории и фрейминг-анализа. На основательном эмпирическом материале описан контекст событий. Выделены диагностический, прогностический и мотивационный компоненты фрейминга протеста на разных этапах Евромайдана 2013–2014 годов с позиции его участников. Выявлены и проинтерпретированы разновидности «помощи» как основного фрейма характера участия людей в событиях Майдана. Систематизированы характеристики «самоорганизации» как основного фрейма характера взаимодействия его участников.

Ключевые слова: интерпретативная социология, социальные смыслы, устная история, фрейминг-анализ протеста, глубинное интервью, фреймы, Майдан 2013–2014, Евромайдан.

ABSTRACT

Prokhorova A. A. Framing analysis in historical-sociological interpretations of protest events: the 2013–2014 Euromaidan example. – Research qualification work. Manuscript.

A thesis submitted for the degree of Candidate of Science in Sociology, speciality 22.00.01: Theory and history of sociology. Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the historical and sociological reconstruction and methodological systematization of interpretive schemes (frames) of the participants of protest events (on the example of Euromaidan 2013-2014) in the context of their everyday practices and interactions.

The inquiry highlights the main theoretical and methodological foundations of the interpretive tradition in sociology and demonstrates the relevance of oral history methodology to this tradition.

The main characteristics and methodological peculiarities are ascertained of applying the oral history approach in sociology and in-depth interview as its tool. The characteristics that are important for a qualitative interviewer are explicated. The main stages of preparation, course and analysis of in-depth interview are presented. The peculiarities of using the methodology of oral history and the in-depth interview method in socio-political movements studies are described.

The main ways of applying framing analysis to the study of socio-political movements in sociological research are systematized. The understanding of the protest movement frame is specified; the corresponding generalized definition is formulated. Features of protest frames important for the empirical part of the study are outlined.

The results of the available sociological research of the meanings related to Euromaidan are singled out and generalized. The meanings of the very concept of “Maidan”, which were constructed during the Revolution of Dignity, are analyzed; new meanings that Maidan as a symbolic revolution brought to the Ukrainian discourse and values that it actualized in Ukrainian society are described.

Based on thorough empirical material (about 400 in-depth semi-structured interviews), the context of events is described, and the main components of protest framing in interpretations of its participants at different stages of Euromaidan 2013–2014 (“Maidan-rally”, “Maidan-camp”, “Maidan-Sich”) are revealed. Protest frames are systematized according to their interpretive functions, namely: factors and causes of protest (a diagnostic component of framing), protest strategies (a prognostic component of framing), incentives and motivations for collective action (a motivational component of framing).

The collected empirical material allowed expanding the operationalization of the frames of socio-political protest from the division into diagnostic, prognostic and motivational to the inclusion of other concepts used by the participants in their interpretive patterns of protest events.

The crucial frame characterizing people’s participation in Maidan events – “help” – is interpreted. Help at the Maidan is classified according to several parameters (resources, a field of activity, professionalism, duration of rendering, the criticality of situation and type of recipient). Examples of help at the Maidan are described.

The crucial frame characterizing the type of interaction between Maidan participants – “self-organization” (formation of grassroots volunteer initiatives) – is

described. The main characteristics and features of self-organized initiatives are distinguished on the example of six Maidan volunteer organizations involved in helping victims of protests. The process of creating grassroots volunteer initiatives is described. Social portraits of the leaders of these organizations are outlined.

Keywords: interpretive sociology, social meanings, oral history, framing analysis of protest, in-depth interview, frames, Maidan 2013–2014, Euromaidan.

Прохорова Анна Андріївна

**ФРЕЙМІНГ-АНАЛІЗ В ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИХ
ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ ПРОТЕСТНИХ ПОДІЙ: НА ПРИКЛАДІ
ЄВРОМАЙДАНУ 2013–2014 РОКІВ**

22.00.01 – теорія та історія соціології

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата соціологічних наук

Відповідальний за випуск
доктор соціологічних наук Степаненко Віктор Петрович

Підписано до друку 25.03.2021 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам № 2903-21.

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005
07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148
тел. (044) 592-13-49

